

Artikel uit de NRC van 03.09.95

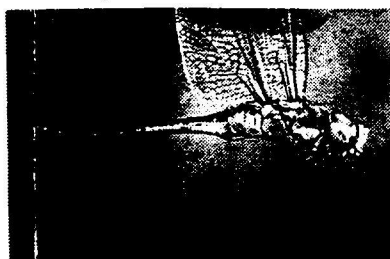
Warme zomer brengt Zadellibel naar Nederland

In Budel-Dorp in Noord-Brabant is op 15 juli een libellensoort waargenomen die nog nooit eerder in Nederland is gesignaleerd. Tijdens een excursie van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJN) werden twee vreemde libellen gezien en gedetermineerd als Zadellibel (*Hemianax ephippiger*). Deze libel is ongeveer 10 cm. lang en is zandkleurig-bruin, met een grote hemelsblauwe vlek op het achterlijf (het 'zadel'). De soort komt voor in woestijnachtige gebieden in Noord-Afrika en de Sahel, waar tijdens de natte tijd van mei tot oktober de larven zich in de tijdelijke, uitdrogende poelen razendsnel ontwikkelen tot krachtige vliegers. In maart/april, vlak voordat de regens weer beginnen, komen massale trekbewegingen van de volwassen libellen op gang. Er zijn waarnemingen van zwermen van vele duizenden exemplaren, die minutenlang de zon verduisterden. Verdwaalde individuen kunnen tot Noord-Europa doorstoten, tot op IJsland toe. Ongetwijfeld zullen deze trekkers geholpen worden door gunstige winden die soms op grotere hoogten direct van zuid naar noord waaien en die ook weleens Sahara-zand meebrengen. Ook het warme weer in uitgestrekte delen van Europa heeft invloed: libellen trekken dan meer en beter. Zo zijn onlangs bij Hoek van Holland drie zeldzame Zuidelijke Glazenmakers (*Aeshna affinis*) waargenomen.

Het unieke van de nu gesignaleerde Zadellibel is, dat het twee exemplaren betrof. Een mannetje werd gevangen en na bestudering en het nemen van foto's weer vrijgelaten. Het tweede exemplaar, een vrouwtje, vloog laag over een vennetje en was op zoek naar geschikte plaatsen om haar eieren af te zetten. Het is onwaarschijnlijk dat deze mooie, exotische soort zich in Nederland zal kunnen handhaven, omdat de winters hier te koud zijn voor de in het water levende larven. Ook in Zuid-Europa zijn vestigingspogingen in het verleden slechts van korte duur geweest. De Zadellibel is de zeventigste libellensoort die in Nederland is waargenomen. Van deze 70 zijn 25 kleine soorten (2 tot 4 cm) de zgn. Juffers, die een tengere lichaamsbouw hebben, met kleine vleugels en ogen. Het zijn over het algemeen vrij slechte vliegers, die meestal in de directe omgeving van

water worden aangetroffen. De overige 45 soorten, vaak 'echte' libellen genoemd (ook wel Wrattenbijters of Donderbolken), zijn 4 tot 12 cm groot. Het zijn krachtige vliegers die ver van het water aangetroffen kunnen worden. Met hun grote ogen en snelle, wendbare vlucht maken ze jacht op vliegende insecten, die soms maar nauwelijks kleiner zijn dan zichzelf. Zoals uit vele volksnamen blijkt (Paardebijter) wordt vaak gedacht dat libellen eng en gevaarlijk zijn, en kunnen steken en bijten. Maar de zwakke libellekaken zijn voor mensen volkomen onschuldig. In tegenstelling tot de juffers, die slechts enkele weken leven, kunnen de grotere soorten wel enkele maanden rondvliegen.

De Zadellibel is een van de vele bijzondere waarnemingen van libellen in de afgelopen jaren. In samenwerking met andere natuurorganisaties heeft de NJN een speciaal libellenproject opgezet dat van 1990 tot 1997 loopt. Het doel is om een goed beeld te krijgen van de verspreiding en leefomgeving van deze mooie, kwetsbare insecten. Veel soorten gaan sterk achteruit door de verslechtering van de waterkwaliteit en de verdroging. Uit een tussentijds verschenen verspreidingsatlas blijkt dat nog vele gebieden in Nederland niet of nauwelijks onderzocht zijn op libellen. Wie geïnteresseerd is in deze atlas, of libellen heeft waargenomen of nog wil waarnemen in het kader van het Libellenproject, kan contact opnemen met de NJN: Bokkingshang 1, 7417 GG Deventer. (Pim Edelaar)

foto's Pim Edelaar